

REKOMENDACIJOS RENGIANČIŲ „ATVIROS VYRIAUSYBĖS PARTNERYSTĖS“ VEIKSMŲ PLANĄ

Pilietinės visuomenės institutas, siekdamas atkreipti dėmesį į tobulintinus piliečių įsitraukimo į viešųjų reikalų svarstymą aspektus, pateikia rekomendacijas rengiant artimiausio laikotarpio iniciatyvos „Atviros Vyriausybės partnerystė“ veiksmų planą¹.

Šios rekomendacijos parengtos atsižvelgiant į iniciatyvos „Atviros Vyriausybės partnerystė“ vertybes ir tikslus, Nacionalinės pažangos strategijos „Lietuva 2030“ siekius, Nacionalinės pažangos programos 2014–2020 m. prioritetus ir tikslus, Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (EBPO) viešojo valdymo apžvalgos pagrindinius rezultatus ir rekomendacijas Lietuvai, Pilietinės visuomenės instituto atlikto valdžios ir nevyriausybinų organizacijų bendradarbiavimo tyrimo¹ rezultatus.

1) Viešai skelbti viešųjų konsultacijų rezultatus, gautus pasiūlymus bei argumentuotus atsakymus, kaip į pasiūlymus atsižvelgta arba ne.

Vienas iš sėkmingo valdžios ir NVO bei piliečių bendradarbiavimo trikdžių – grįžtamojo ryšio nebuvimas, todėl rekomenduojame valdžios institucijoms ir įstaigoms, rengiančioms konsultacijas su visuomene, sisteminti ir viešai skelbti viešųjų konsultacijų rezultatus, viešinti gautus gyventojų ar organizacijų pasiūlymus bei kartu pateikti argumentuotus atsakymus, kaip į gautas visuomenės pastabas buvo atsižvelgta priimanč galutinį sprendimą, arba, kodėl neatsižvelgta ar atsižvelgta iš dalies.

Pavyzdžiui, atnaujintame LR Vyriausybės puslapyje, Viešųjų konsultacijų skiltyje <http://epilietis.lrv.lt/lt/konsultacijos> galima matyti gyventojų paliktus pasiūlymus ar komentarus, tačiau pasibaigus konsultacijai trūksta grįžtamojo ryšio – ar į gyventojų pasiūlymus buvo reaguota, ar jie svarstyti, kokie svarstymų rezultatai.

Kitų institucijų, savivaldybių interneto svetainėse taip pat labai retai viešinama su viešosiomis konsultacijomis susijusi informacija (ypač apie konsultacijos rezultatus, gautus pasiūlymus).

2) Rinkti ir sisteminti informaciją apie konsultavimosi su visuomene procesą ir rezultatus.

¹ Tyrimas „Valdžios ir nevyriausybinių sektorių bendradarbiavimo viešosios politikos sprendimų priėmimo procese stiprinimas“. Nuoroda: <http://www.civitas.lt/research/valdžios-ir-nevyriausybiniu-sektoriu-bendradarbiavimo-viesosios-politikos-sprendimu-priemimo-procese-stiprinimas/>

PILIE TINĖS VISUOMENĖS INSTITUTAS

Pilietinės visuomenės institutas / Civil Society Institute, Didžioji g. 5, LT-01128 Vilnius, Lietuva

Institucijoms rekomenduotume vykdyti konsultacijų su visuomene proceso stebėseną, fiksuoti vykusių konsultacijų skaičių, piliečių ir NVO įsitraukimą: kiek gauta pasiūlymų, kiek į juos atsižvelgta arba ne. Nuolatos vykdoma konsultavimosi proceso stebėseną leistų vertinti šio bendradarbiavimo įrankio naudojimo dažnumą bei institucijų, gyventojų įsitraukimą, padėtų identifikuoti tobulintinas proceso sritis.

3) Skelbti ir viešinti sėkmingo konsultavimosi ir bendradarbiavimo su visuomene patirtis.

Norint motyvuoti gyventojus ir NVO įsitraukti į viešųjų reikalų svarstymą svarbu:

- a) užtikrinti, kad į gautus pasiūlymus institucijų ir įstaigų atstovai reaguos (juos tenkins, įtrauks į sprendimą, atmes pateikdami argumentus, pasiūlymų teikėjus įtrauks į darbo grupes, rengiančias sprendimus, ir pan.);
- b) minėtą informaciją skelbti viešai, kad su ja galėtų susipažinti visa bendruomenė (ne tik pasiūlymą teikę asmenys ir organizacijos);
- c) skirti dėmesį sėkmingų nacionalinės valdžios ar savivaldos institucijų, nevyriausybinių organizacijų ir piliečių bendradarbiavimo pavyzdžių viešinimui ir sklaidai – siekiant, kad gyventojai imtų labiau tikėti savo galiomis daryti įtaką priimamiems sprendimams.

Greta sėkmingų bendradarbiavimo patirčių viešinimo galima įdiegti ir skatinimo priemonės tiek aktyviai į viešųjų reikalų svarstymą ir sprendimą įsitraukiančioms NVO ar piliečių grupėms, tiek valstybės institucijoms ar jų atstovams, ženkliai prisidedantiems prie atviros valdžios principo šalyje kūrimo bei palaikymo. Pavyzdžiui, kurį laiką buvo renkama Geriausia piliečių įstatymų leidybos iniciatyva.

4) Informaciją apie viešąsias konsultacijas skleisti gyventojams priimtiniais kanalais

Informacijos prieinamumas – vienas pirmųjų žingsnių į visuomenės įsitraukimą į viešąjį valdymą, todėl skirtingo lygmens valstybės ir savivaldybių institucijoms rekomenduojame nuolat stebėti ir išsiaiškinti, kokie informacijos sklaidos kanalai yra labiausiai gyventojams (ir atskiroms jų grupėms) prieinami bei juos išnaudoti (jie gali labai skirtis lyginant nacionalinės valdžios ir savivaldos institucijas, skirtingo lygmens įstaigas).

Svarbu atkreipti dėmesį, kad skirtingo amžiaus, gyvenamosios vietovės, skirtingų interesų piliečiai taip pat gali būti pasiekiami labai įvairiais komunikacijos kanalais, todėl, viešinant vieną ar kitą teisės akto, sprendimo projektą, konsultacijos klausimą, svarbu atkreipti dėmesį, su kuria visuomenės grupe jis labiausiai susijęs ir kuriomis informacijos sklaidomis priemonėmis geriausia šią konkrečią grupę pasiekti.

PILIE TINĖS VISUOMENĖS INSTITUTAS

Pilietinės visuomenės institutas / Civil Society Institute, Didžioji g. 5, LT-01128 Vilnius, Lietuva

Lygiai taip pat rekomenduojame analizuoti, kaip gyventojai ir nevyriausybinės organizacijos įsitraukia į sprendimų priėmimą, kokie įsitraukimo instrumentai ir priemonės yra labiausiai išnaudojami. Svarbu fiksuoti ir kokiais būdais patys gyventojai rodo iniciatyvą įsitraukti į sprendimų priėmimo procesus (pavyzdžiui, patys inicijuoja susitikimus su institucijų ar įstaigų atstovais ar politikais, teikia siūlymus sprendimų projektams, rengia peticijas, dalyvauja posėdžiuose ir pan.). Nuosekli ir reguliari bendradarbiavimo situacijos analizė padės identifikuoti tiek sėkmingiausias bendradarbiavimo praktikas, tiek neišnaudotas galimybes, tiek piliečiams ar jų grupėms aktualiausias temas.

5) Matuoti ne tik įdiegtų visuomenės įtraukimo priemonių skaičių ar įvairovę, bet ir jų poveikį.

Įstatymuose ar kituose teisės aktuose įtvirtinta galimybių piliečiams įsitraukti į sprendimų priėmimo procesus gausa ar įvairovė negarantuoja realaus jų naudojimo. Pavyzdžiui, nepakanka, kad savivaldybės puslapyje yra sukuriama atskira e-demokratijos skiltis – svarbu matuoti jos sukuriama pokytį ar poveikį: kaip aktyviai gyventojai šia galimybe naudojasi, kiek pasiūlymų, užklausų pateikiama, kiek pati institucija įdeda pastangų, kad ši priemonė būtų žinoma ir naudojama, kiek e. apklausų, konsultacijų e. demokratijos platformoje paskelbiama, ir pan.

2014–2015 m. atlikta savivaldybių interneto svetainių e. demokratijos skilčių analizė parodė, kad labai dažnai šios rubrikos yra palaikomos tik formaliai, realaus bendradarbiavimo atvejų atrasta buvo labai nedaug. Todėl gyventojų įsitraukimą į viešojo valdymo procesus svarbu stebėti ir vertinti pagal tai, kaip vienas ar kitas bendradarbiavimo įrankis yra naudojamas iš abiejų pusių – tiek NVO ir piliečių, tiek valstybės ar savivaldybės institucijų. Tik nuolatinė stebėseną ir vertinimas sudarys sąlygas esamos situacijos gerinimui, leis siekti bendradarbiavimo veiksmingumo, realaus piliečių indėlio į viešąjį valdymą. Atkreipiame dėmesį, kad EBPO organizacija taip pat rekomenduoja Lietuvai kuriant ir gerinant piliečių įsitraukimo iniciatyvas daugiau dėmesio skirti poveikio siekiui.

6) Kelti valdžios ir NVO sektorių atstovų bendradarbiavimui reikalingas kompetencijas.

EBPO pateiktose rekomendacijose Lietuvai siūloma sukurti bendrą piliečių įtraukimo metodologiją bei konkrečių priemonių, patarimų rinkinį, kuriais naudotųsi įvairių lygmenų (nacionalinio ir vietos) institucijų ir įstaigų atstovai, ir kuris padidintų visuomenės įtraukimo į viešąjį valdymą sėkmę.

Pilietinės visuomenės institutas pritaria, kad kompetencijų kėlimo klausimas išlieka aktualus tiek viešajame, tiek nevyriausybiname sektoriuje (tą rodo ir tyrimai, pavyzdžiui, PVI atliktas tyrimas rodo, kad apie viešąsias konsultacijas nėra girdėję 55 proc. gyventojų ir 45 proc. valstybės sektoriaus

**PILIE TINĖS
VISUOMENĖS
INSTITUTAS**

Pilietinės visuomenės institutas / Civil Society Institute, Didžioji g. 5, LT-01128 Vilnius, Lietuva

darbuotojų²), todėl vieningos metodologijos sukūrimas padėtų valstybės tarnautojams, politikams geriau suprasti praktinę piliečių įsitraukimo naudą bei supaprastintų bendradarbiavimo įgyvendinimą.

Stiprinant valstybės tarnautojų ir politikų kompetencijas svarbu nepamiršti ir nevyriausybinių organizacijų, bendruomenių, kurios dažniausiai yra gerai pažįstančios atskirų visuomenės grupių interesus, poreikius, išmanančios sprendžiamus klausimus, bet stingančios konkrečių ilgalaikiam ir nuosekliam bendradarbiavimui su valstybės institucijomis reikalingų kompetencijų arba išteklių (žmogiškųjų, finansinių), todėl valstybės dėmesys NVO institucinių gebėjimų stiprinimui ir bent minimalus jų užtikrinimas yra itin reikalingas.

Tikimės, kad Pilietinės visuomenės instituto išvalgos, siūlymai ir rekomendacijos bus naudingos rengiant naujo laikotarpio „Atviros Vyriausybės partnerystės“ veiksmų planą bei prisidės prie sėkmingo, sklandaus valdžios ir nevyriausybinių sektorių bei piliečių bendradarbiavimo ir išdiskutuotos, kokybiškos viešosios politikos rengimo bei įgyvendinimo.

² Tyrimas „Valdžios ir nevyriausybinių sektorių bendradarbiavimo viešosios politikos sprendimų priėmimo procese stiprinimas“. Nuoroda: <http://www.civitas.lt/research/valdzios-ir-nevyriausybinio-sektoriu-bendradarbiavimo-viesosios-politikos-sprendimu-priemimo-procese-stiprinimas/>.